

ОТХВЪРЛЯЙКИ БАЩАТА

При първата среща (момче на 6 години, тежко невротично разстройство):

- С кого живееш?
- С мама.
- А татко?
- Него го изгонихме.
- Как така?
- Разведохме се с него... той ни унижава... той не е мъж... провали най-хубавите ни години...

При първата среща (тийнейджър на 14 години, тежки мигрени, припадъци, противозаконно поведение):

- А защо не си нарисувал баща си, нали сте едно семейство?
- Него по-добре изобщо да го нямаше, такъв баща...
- Какво искаш да кажеш?
- Той провали целия живот на майка, държи се като свиня... сега не работи...
- А към теб лично как се отнася баща ти?
- Ами, не се кара за двойките...
- ... и това е всичко?
- Всичко, ... какво от него?... дори парите за развлечения сам си изкарвам...
- А как ги изкарваш?
- Плета кошници...
- А кой те научи?
- Баща ми... той много неща ме е научил и риба мога да ловя... мога да карам кола... малко, из селото... ето, пролетта измазахме лодката с катран, с баща ми ще отидем на риболов.
- Как седиш в една лодка с човек, който е по-добре да го няма на този свят?
- ... ами, с него имаме такива... интересни отношения... когато майка замине, на нас ни е хубаво... тя не се разбира с него, а аз мога и с майка и с татко да се разбирам, когато не са заедно...

При първата среща (момиче на 6 години, проблеми с общуването, не внимава, нощни кошмари, заекване, гризе си ноктите...):

- Защо си нарисувала само мама с братчето, къде сте баща ти и ти?
- Ами, ние сме на друго място, за да може мама да е в добро настроение...
- А ако всички сте заедно?
- Това е лошо...
- Как е лошо?
- ... (момичето плаче)
- След известно време:
- Само не казвайте на мама, че обичам и татко, много...

При първата среща (тийнейджър с тежки невротични нарушения):

- ... Вашият син наистина ли вярва, че баща му е починал?
- Да! Ние специално му го казахме,... а то, не дай Боже, да поиска да се срещне с него, после не може да излезем на глава... но ние с бабата само добри неща говорим за бащата, за да не се тревожи и да се стреми да стане добър човек.

При първата среща (момче на 8 години, тежка депресия и множество други заболявания):

- ... Ами татко?
- Не знам...
- Обръщам се към майката:
- Вие не говорите ли за смъртта на бащата?
- Той знае, говорили сме за това... (майката плаче), той дори не пита и снимки не иска да гледа.
- Когато майката излиза от кабинета питам момчето:
- ... на теб интересно ли ти е да научиш за татко си?
- Момчето се оживява и за първи път ме поглежда в очите.
- Да, но не трябва...
- Защо?
- Мама пак ще се разплаче, не трябва.

За времето, през което съм работила с деца в своята практика съм се сблъскала със следните факти:

- Децата обичат своите родители еднакво силно независимо от тяхното поведение.
- Детето възприема майката и бащата като едно цяло и като най-важната част от самото себе си.
- Отношението на детето към бащата и на бащата към детето винаги се оформя от майката. (Жената се явява

посредник между бащата и детето, и именно тя превежда на детето: кой е баща му, какъв е той и как то трябва да се отнася към него).

Майката има абсолютна власт над детето и съзнателно или несъзнателно тя прави с него всичко, което поиска. Тази сила е дадена на жената от природата, за да може потомството да оцелее без излишно съмнение. Първоначално майката е целият свят на детето, а по-късно чрез себе си тя въвежда детето в света. Детето опознава света чрез майката, вижда света през очите ѝ, фокусира се върху това, което е значимо за майката. Съзнателно и несъзнателно майката активно формира възприятието на детето. Майката запознава детето с бащата, тя превежда степента на значимост на бащата. Ако майката не се доверява на съпруга си, то детето ще избягва баща си.

При първата среща:

- Моята дъщеря е на 1 година и 7 месеца. Тя бяга с викове от баща си, а когато той я вземе в ръце тя плаче и се отскубва. Напоследък започна да казва на баща си: „Махай се, не те бичам. Ти си лош“.

- А какво изпитвате вие към съпруга си?

- Много съм му обидена... до сълзи.

Отношението на бащата към детето също се формира от майката. Например, ако жената не уважава бащата на детето, то мъжът може да откаже да му обръща внимание. Често се повтаря една и съща ситуация: достатъчно е жената да промени вътрешното си отношение към бащата на детето и той неочаквано проявява желание да види детето и да участва в неговото възпитание. Това се случва дори когато бащата е игнорирал детето дълги години.

- *Ако е нарушено вниманието или паметта, има неадекватна самооценка, а от поведението има какво да се желае – то в душата на детето катастрофално не достига бащата.*
- *Отхвърлянето на бащата в семейството често води до прояви на интелектуални и психични затруднения в развитието на детето.*
- *Ако е нарушена комуникативната сфера, има висока тревожност и страхове, а детето не се е научило да се приспособява към живота и навсякъде се чувства чуждо – значи не може да намери в сърцето си своята майка.*
- *Децата по-лесно се справят с проблемите на порастването, ако чувстват, че майката и бащата ги приемат изцяло такива, каквито са.*
- *Детето расте емоционално и физически здраво, когато се намира извън зоната на проблемите на своите родители – на всеки поотделно и/или като двойка. Тоест, то заема своето детско място в семейната система.*
- *Детето винаги „вдига знамето“ за отхвърления родител. Затова в своята душа ще се свърже с него по всякакви начини. Например, то може да повтори тежката му съдба, характер, поведение и т.н. И колкото по-силно майката не приема тези особености, толкова по-ярко се проявяват те в детето. Но веднага щом майката искрено разреши на детето да прилича на своя баща и да го обича открито в детето се появява избор: да се свърже с баща си чрез обремененостите или да го обича директно – със сърцето си.*

Детето е еднакво лоялно към майката и към бащата, то е свързано с тях чрез любовта.

Но когато отношенията в двойката стават тежки, детето със силата на своята лоялност и любов дълбоко се включва в тежкото нещо, причиняващо болка на родителите. То взима върху себе си толкова, че в действителност веднага много облекчава душевните страдания на единия или и на двамата родители. Например, детето може да стане психологически равно на родителите: другар или партньор. И дори психотерапевт. А може да стане и повече от тях, заменяйки психологически техните родители. Такъв товар е непосилен както за физическото, така и за психическото здраве на детето. Все пак, в крайна сметка, то остава без своята опора – без родителите си.

Когато майката не обича, не се доверява, не уважава или просто е обидена на бащата на детето, то гледайки детето и виждайки в него много проявления на бащата, съзнателно или несъзнателно дава на детето да разбере, че неговата "мъжка част" е лоша. Тя сякаш казва: "Това не ми харесва. Ти не си мое дете, ако приличаш на баща си." И от любов към майка си и още по-точно от дълбок стремеж да оцелее в дадената семейна система детето все пак се отказва от баща си, а следователно и от мъжкото в себе си.

За подобен отказ детето плаща твърде висока цена. В душата си то никога не си прощава това предателство. И задължително ще се накаже за това с провалена съдба, лошо здраве, неуспех в живота. Да живееш с тази вина е непоносимо, дори и ако тя не винаги е осъзната. Но това е цената за неговото оцеляване.

За да усетите какво се случва в душата на детето, опитайте се да затворите очи и да си представите двамата най-близки за вас човека, за които вие можете, без да се замисляте, да дадете живота си.

А сега и тримата, здраво държейки се за ръце, се озовавате в планината. Но планината, на която стоите, неочаквано рухва. И се оказва, че вие по чудо сте се задържали на скалата, а двамата ви най-близки хора са увиснали над пропастта, държейки се за ръцете ви. Силите ви свършват и вие разбирате, че няма да може да изтеглите и двамата. Може да спасите само единия. Кого ще изберете? В този момент майките като правило казват: „Не, по-добре да умрем всички заедно. Това е ужасно!“ Наистина, така би било по-лесно, но условията в живота са такива, че детето трябва да направи невъзможен избор. И то го прави. По-често на страната на майката.

"Представете си, че все пак сте пуснали единия човек и сте изтеглили другия.

- Какво ще чувствате към този, който не сте могли да спасите?

– Огромна, изпепеляваща вина.
– А към този, заради който сте направили това?
– Ненавист."

Но природата е мъдра – в детството темата за гнева към майката е под жестоко табу.

Това е оправдано, защото майката не само дава живот, тя също го поддържа. След отхвърлянето на бащата майката остава единственият човек, който може да ни поддържа в живота. Тогава изразявайки своя гняв може да срежем клона, на който седим. Затова този гняв се обръща навътре (автоагресия). „Аз се справих лошо, предадох татко, не направих достатъчно, за да... аз и само аз. Мама не е виновна – тя е слаба жена.“ И тогава започват проблемите с поведението, с психическото и физическото здраве.

Мъжкото е много повече от приликата със собствения баща. Мъжкия принцип е законът. Духовността. Честта и достойнството. Чувството за мярка (вътрешното усещане за уместност и навременност). Социалната самореализация (работата по сърце, добрият материален доход, кариерата) е възможна само, ако в душата си човекът има положителен образ на баща си.

Колкото и забележителна да е майката, само бащата може да инициира възрастната част в детето. Дори ако самият баща не е успял да изгради отношенията си със собствения си баща. За процеса на инициация това не е толкова важно. Вие навярно сте срещали възрастни хора, които са инфантилни и безпомощни като деца? Започват много неща едновременно, имат много проекти, но така и не довършват нито един от тях. Или такива, които се боят да започнат дадено нещо, да бъдат активни в социалната самореализация. Или такива, които не могат да кажат "не".

Или не спазват дадената дума, на тях е трудно да се разчита за каквото и да е. Или такива, които постоянно вължат. Или такива, които се боят да имат собствена гледна точка, съгласяват се с другите въпреки своята воля, „клякайки“ пред обстоятелствата. Или обратното, такива, които се държат предизвикателно, воюват със заобикалящия ги свят, противопоставяйки се на другите хора, правейки всичко напук или дори се държат противозаконно. Или такива, за които е много трудно да живеят в социума, всичко е „прекомерно“ и т.н. Всички тези са хора, които не са имали достъп до своя баща.

Само близко до баща си малкото дете за първи път учи границите.

Собствените граници и границите на другите хора. Границите на позволеното и непозволеното. Своите възможности и способности. Близко до баща си детето чувства как действа законът. Неговата сила. С майката отношенията се основават на различен принцип: без граници, пълно сливане.

За пример може да си спомните поведението на европейците (в Европа е силно изразен мъжкия принцип) и на руснаците (в Русия е силно изразен женският принцип), когато те се оказват в едно пространство. Европейците, на каквото и малко пространство да се окажат, интуитивно се разместват по такъв начин, че никой на никого да не пречи, никой да не нарушава ничии граници и дори ако това е пространство, препълнено с хора за всеки остава място за неговите интереси. Ако се появят руснаци, те ще запълнят всичко със себе си. Вече за никой няма да има свободно място около него. Така със своето поведение те разрушават чуждото пространство, тъй като нямат свои собствени граници. Започва хаос. И точно това се случва, което представлява женското без мъжкото.

Именно в мъжкия поток се оформят достойнството, честта, волята, целеустремеността, отговорността – високо ценени човешки качества във всички времена.

С други думи децата, които майката не е допуснала до бащиния поток (съзнателно или несъзнателно) не могат леко и естествено да събудят в себе си уравновесения, възрастния, отговорния, логичния, целеустремения човек – сега се налага да се полагат огромни усилия. Тъй като психически те са си останали момчета и момичета, и така и не порастват в мъже и жени. Така за решението на майката да отдели детето от бащата, човек плаща цял живот невероятно висока цена. Сякаш той е загубил благословията на живота.

Бащата има различни, но еднакво значими роли както за сина, така и за дъщерята.

За момчето бащата е неговата самоидентификация по пол (т.е. усещането да си мъж не само физически, но и психически). Бащата – за сина това е родината, неговата „стая“.

Момчето от самото начало се ражда при човек от другия пол. Всичко, до което се докосва момчето в майката, му е чуждо по същност, различно от него самия. Майката преживява подобно чувство. Затова е забележително, когато майката успее да даде на сина си своята любов, напълвайки го с женския поток, инициращ женските принципи, а след това го пусне с любов да отиде при своя баща. Между другото, само в този случай синът може да уважава своята майка и да ѝ бъде искрено благодарен.

От момента на раждането до около три години, момчето се намира в полето на влияние на майката. Т.е. то се насища с женското: чувствителността и нежността. Способността за близки, интимни и дълготрайни емоционални отношения. Именно с майката детето се учи на емпатия (съпричастие към душевното състояние на друг човек). От общуването с нея се поражда интереса към общуване с други хора. Активно се иницира развитието на емоционалната сфера, а също така и интуицията и творческите способности – те също са в сферата на женското. Ако майката е била открита в своята любов към момчето, то впоследствие ставайки възрастен, такъв човек ще бъде грижовен мъж, нежен любовник и любящ баща.

Обикновено след третата година майката пуска сина при бащата.

Важно е да се подчертае, че тя го пуска завинаги. Да го пусне означава, че тя разрешава на момчето да се изпълни с мъжкото и да бъде мъж. И за този процес не е толкова важно дали бащата е жив или мъртъв. Бащата може да има друго семейство, да е далеч или да има тежка съдба. Случва се и биологичният баща да го няма и да не може да бъде до детето. Тогава има значение това, което майката чувства в душата си към бащата на детето.

Ако жената не може да се съгласи нито с неговата съдба, нито с него като с правилния баща на нейното дете, то момчето получава доживотна забрана за мъжкото. И дори правилна среда, в която то да се завърща не може да компенсира тази загуба за него. Момчето може да се занимава с мъжки спортове, вторият съпруг на майката може да е забележителен и мъжествен мъж, възможно е дори да има дядо или чичо, които са готови да общуват с детето, но всичко това ще остане на повърхността само като форма на поведение.

В душата си детето никога няма да се осмели да наруши майчината забрана. Но ако жената все пак успее да приеме бащата на детето си в своето сърце, то детето несъзнателно ще почувства, че мъжкото е нещо добро. Майката е дала своята благословия. Сега, когато срещне в живота си мъже: дядото, приятелите, учителя или новия съпруг на майката, момчето ще може чрез тях да се изпълни с мъжкия поток. Който той ще вземе от своя баща.

Единственото, което има значение, е какъв образ има в душата на майката за бащата на детето.

Майката може да допусне детето до бащиния поток само при условие, че в душата си тя уважава бащата на детето си или поне се отнася добре към него. Ако това не се случва, тогава е безполезно да се казва на съпруга: "Отиди да поиграеш с детето. Отидете да се разходите заедно" и т.н., защото бащата няма да чуе тези думи, точно както и детето.

Въздействие има само това, което е прието в душата. Благославя ли майката бащата и детето да имат взаимна любов един към друг? Изпълва ли се майчиното сърце с топлина, когато тя вижда колко детето прилича на своя баща? Когато бащата получава признание, момчето започва активно да се изпълва с мъжкото. Така развитието тръгва по мъжкия модел с всички мъжки особености, навици, предпочитания и нюанси. Т.е. сега момчето много започва да се различава от майчиното женско и все повече започва да прилича на бащиното мъжко. Така порастват мъже с изразено мъжко в себе си.

При дъщерите този процес протича различно. Момичето също до три години се намира с майката, напълвайки се с женското.

Когато стане на около три-четири години тя минава под влиянието на бащата и се намира в полето на неговото внимание до около шест-седем години. През това време активно се инициира мъжкото: волята, целеустременността, логиката, образното мислене, паметта, вниманието, трудолюбието, отговорността и т.н. И най-вече, именно в този период се залага разбирането, че момичето се отличава от баща си заради своя пол.

Именно в този период дъщерите обожават своите бащи. Активно проявяват признаци на внимание и влечение към бащите си. Добре е, ако майката подкрепя това, а бащата успее да покаже на дъщерята, че тя е прекрасна и той я обича. По-късно именно този опит от общуването с най-важния мъж в живота ще ѝ позволи да се преживява като привлекателна жена. Дъщери, които не са допуснати своевременно до бащите си, психически остават момичета, независимо че отдавна са станали възрастни.

След известно време е много важно бащата да пусне дъщерята обратно при майката – в женското, и също е важно майката да я приеме.

Това се случва, когато момичето започне да усеща, че бащата обича майката повече от нея и че бидейки жена, майката е по-привлекателна и по-подходяща за бащата. Това е една горчива раздяла с най-добрия мъж, но е невероятно изцеляваща.

Сега в момичето са иницирани мъжките принципи, което означава, че тя може да получи много в живота. Но най-важното, тя вече има щастлив опит да бъде приета и любима за един мъж. Връщайки се при майката сега цял живот дъщерята ще се изпълва с женското. Тази сила ѝ дава възможност да намери добър партньор и да създаде семейство, да роди и възпита здрави деца.

Обикновено след подобно откритие майките се чувстват объркани и изпълнени с противоречия. Всички те задават едни и същи въпроси: „Какво се случва, когато не само че не обичам бащата на детето си, а дори го ненавиждам?! Него дори няма за какво да го уважавам – той е пропаднал човек! Аз трябва ли да лъжа детето, че баща му е добър човек? Та аз казвам на детето: "Погледни своя баща.... Моля те, само не ставай като него!" Или: "Когато виждам как дъщеря ми мръщи вежди точно като баща ѝ искам да убия и двамата!"

Когато на нещата се гледа по този начин, се появяват само гняв и отчаяние. Но сега става дума за детето, а не за партньорските отношения на жената. А за детето и двамата родители са еднакво значими и еднакво любими. Жената много често смесва своите партньорски отношения с родителските. За детето това е непоносимо. Жената казва на детето си: "Той е лош партньор за мен, значи той е лош баща за теб." Това са различни неща. Детето не трябва да бъде включвано в отношенията в двойката. Образно казано, вратата на родителската спалня трябва да остане завинаги затворена за него. Като в същото време и двамата трябва да останат напълно достъпни за него родители. Т.е. мъжът е двама различни човека – като партньор и като баща

на детето. Детето нищо не знае за бащата като партньор. А съпругата не знае нищо за него като баща. Затова за жената той е само партньор, а за детето – само баща.

Майка, която не може да приеме бащата на своето дете, не може напълно да приеме и детето.

Затова тя не може да го обича с безусловна любов. А тогава детето губи достъпа и до двамата си родители. Сега отношенията с майката ще бъдат тежки вътрешно. Детето или ще угажда на майката, боледувайки често (като така „изгаря“ агресията към майката) или активно ще протестира. Но нито в първия, нито във втория случай няма да има открита любов между майката и детето.

Между другото, хора, които не обичат себе си, смятат, че не са красиви и не приемат своята индивидуалност, а също и тези, които имат склонност към прекалено самоосъждане и осъждане на всички и всичко, са тези някогашни деца, чиято майка е осъждала и отхвърляла баща им в тях. Сега отношенията със самите себе си и с живота им се основават върху усвояния в детството принцип.

Но ако на жената все пак ѝ достигне смелост и любов към детето, за да не постави тежестта в партньорските отношения върху своето дете, да отдели в своята душа партньорските отношения от родителските, тогава в детето ще настъпи огромно психическо и физическо облекчение. Много деца спират да боледуват след извършена психическа работа с тяхната майка. Тогава, независимо от това, че родителите са се разделили или не се разбират, детето има достатъчно сили, за да продължи да живее.

Нашите предци са знаели тази закономерност: ако жената може да уважава своя съпруг, своите и неговите родители, то в такива семейства децата не боледуват, а техният живот се нарежда успешно.

Практиката с работа с деца, тийнейджъри и възрастни е показала, че най-силната човешка болка, имаща дългосрочни последици, това е болката от загубата на родителите в душата. Именно тази загуба често е причина за депресията.

Затова за облекчаване живота на детето и пълното му оздравяване е важно не толкова физическото присъствие на родителите в ежедневието му живот, колкото доброто и почитателно отношение към тях в собствената му душа. Сякаш родителите никога не са изоставяли детето, а стоят зад гърба му. Стоят като ангели-хранители. И така от първия до последния ден в живота на човека. Не е случайно, че от десетте заповеди само една има обяснение и мотивиране – петата. "Уважавай баща си и майка си, за да живееш на земята дълго и щастливо." Именно това знание позволява на човечеството да оцелее, оставяйки духовно и физически здраво.

Само тогава, когато сърцето е изпълнено с уважение и благодарност към родителите, най-малкото за безценния дар на живота, може да се върви смело напред.

Към мен се обърнаха майка и баба на седемгодишно момче. Детето имаше много тежко състояние: освен невероятно неуправляемата агресия, имаше истерии, постоянна тревога, проблеми в училище, нощни кошмари, страхове, имаше и силни главоболия и мъчително усещане за втрисане по цялото тяло. Майката и бащата се бяха развели много отдавна. Детето помнеше баща си най-вече от снимки. Целият си съзнателен живот то беше живяло с майка си и баба си. Детето беше точно копие на своя баща. Както във външния вид, така и в характера все по-често се проявяваха прилики. Единственото, което момчето беше чувало за баща си, беше това, че неговият родител е невероятно чудовище (майката и бабата не се скъпяха на епитети), а също и това, че за тяхна най-голяма мъка детето много прилича на това чудовище. И пред момчето беше поставена задачата да преодолее "злите" качества и да стане добър човек. А при приемането пред мен седеше забележително дете, което имаше големи творчески способности, но за живота разсъждаваше така, сякаш е на не по-малко от седемдесет години. Всички заедно се заехме с работа: майката, бабата, момчето и аз. Първото, което направиха жените беше категорично да променят семейната политика. Майката започна да разказва на сина си за това какви хубави качества има баща му. За нещата, които са били хубави в техните отношения. За това, че ѝ харесва, че синът ѝ прилича на баща си. Че той може да бъде абсолютно същият като своя баща. И най-важното, че синът не носи отговорност за техните партньорски отношения. И независимо от това, че те са разведени като двойка, като родители ще останат за него винаги заедно.

А синът може да обича баща си точно толкова, колкото обича майка си.

След известно време момчето написа писмо на баща си. Освен това постави фотография на баща си на бюрото си, а друга, по-малка, започна да носи със себе си в училище. След това в семейството се появиха допълнителни празници: рожденият ден на бащата; денят, в който бащата е предложил брак на майката; когато бащата е спечелил мач. И най-главното, сега, когато майката гледаше сина си тя с гордост казваше: "Колко много приличаш на баща си!" Когато се състоя поредната ни среща майката сподели, че изобщо не ѝ се е наложило да лъже – бившият съпруг наистина бил многостранна личност. А със сина започнаха да стават изумителни промени: първоначално изчезна агресията, после – страховете и болката; започна да има успехи в училище; изчезнаха злополучните втрисания; детето стана управляемо. И отново се върна към живота. "Не мога да повярвам, наистина ли бащата има такава роля?!"

Да, всеки от нас е продължение и резултат от сливането на два потока на живота: майчиното (и нейния род) и бащиното (и неговия род). Съгласявайки се с това в детето, приемайки неговата съдба такава, каквато му е дадена – ние му даваме шанс да расте. Точно това е родителската благословия за Живота.